ADVIEZEN VOOR DE NT2-DOCENT

Praktisch didactisch

Vita Olijhoek
& Anja Valk

uitgeverij
coutinho

www.coutinho.nl/praktischdidactisch
Je kunt aan de slag met de online literatuurtips bij dit boek.
Deze zijn op **www.coutinho.nl/praktischdidactisch** te vinden.

© 2018 Uitgeverij Coutinho bv
Alle rechten voorbehouden.
Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

Uitgeverij Coutinho
Postbus 333
1400 AH Bussum
info@coutinho.nl
www.coutinho.nl

Omslag: Merel Brouns, Utrecht

Noot van de uitgever
Wij hebben alle moeite gedaan om rechthebbenden van copyright te achterhalen. Personen of instanties die aanspraak maken op bepaalde rechten, wordt vriendelijk verzocht contact op te nemen met de uitgever.

ISBN 978 90 469 0580 7
NUR 846

Woord vooraf

Sinds de oprichting van ons taalbureau in 2015 hebben we veel docenten (teams) mogen trainen over verschillende NT2-onderwerpen, van het motiveren van cursisten tot bijvoorbeeld differentiëren en het inzetten van activerende werkvormen. In de trainingen is veel ruimte voor het stellen van vragen, maar sommige vragen komen pas op als je met de stof van de training aan de slag gaat. We geven daarom altijd expliciet aan dat docenten ons na de training mogen bellen of mailen met vragen. Gelukkig doen zowel beginnende als ervaren docenten dit ook. We proberen dan mee te denken met de les of het contact met een cursist en kunnen zo adviezen geven. We beweren overigens niet dat we op alle vragen (gelijk) een antwoord hebben of dat we de waarheid in pacht hebben, maar als je met elkaar een vraag analyseert en bespreekt kom je meestal wel tot een goede, mogelijke uitkomst.

Met alle vragen en adviezen in ons hoofd ontstond gaandeweg het idee voor een nieuw boek, dat nu voor je ligt: *Praktisch didactisch. Adviezen voor de NT2-docent*. We geven hierin adviezen bij allerlei vragen op het snijvlak van theorie en praktijk, vragen waar we allemaal weleens mee zitten (of gezeten hebben). Door middel van deze adviezen willen we je handreikingen geven om met bepaalde kwesties in en buiten de les om te gaan. Onze expertise komt voort uit onze achtergrond als taalwetenschapper en onderwijskundige. Daarnaast zijn we al jaren docenten NT2, zowel voor laag- en midden- als hoogopgeleiden.

We willen Nynke Coutinho en Dafni Alverti bedanken voor het vertrouwen dat ze in ons hebben gesteld, voor hun steun en kritisch meedenken. Het boek is er beter van geworden! Ook danken we Tirza de Fockert voor het bedenken van de toepasselijke naam van het boek, de redactie voor het aanscherpen van de tekst, de meelezers voor hun goede feedback op een oerversie van dit boek en de vormgever voor de mooie opmaak. Tot slot veel dank aan alle NT2-docenten die ons (onbewust) geïnspireerd hebben tot het schrijven van dit boek.

We hopen dat je in dit boek een advies kunt vinden dat aansluit bij de vragen die je hebt, of je nu een beginnende of ervaren docent bent.

Heemstede, voorjaar 2018
Vita Olijhoek & Anja Valk

Inhoudsopgave

Inleiding 9

Vragen zoeken op competenties 12

1 Didactiek in het algemeen 15

1 Een leergang kiezen 16
2 De eerste les 20
3 Goede instructies geven 24
4 Flitsende lessen 28
5 Liedjes en raps 32
6 Een les met maar één vaardigheid 36
7 Cultuur in de les 39
8 Haantje-de-voorste 43
9 Differentiëren in homogene groepen 46
10 Nabespreken van oefeningen 49
11 Buitenschoolse opdrachten 53
12 Reflecteren met laagopgeleiden 57
13 Te weinig lestijd 61

2 Pedagogiek in het algemeen 65

1 De motivatie van cursisten bevorderen 66
2 Zelfstandigheid van cursisten bevorderen 70
3 Opdracht klaar? Doe iets anders! 74
4 Talen in de les 78
5 Mijn cursisten willen niet samenwerken 83
6 Cursisten komen te laat in de les 86
7 Cursisten maken geen huiswerk 89

3 Van intake tot toetsing 93

1 Basisgegevens van een cursist 94
2 Trajectdoelen 97
3 Flexibele instroom 101
4 Voortgang bewaken 105

5 Inzicht in traject en voortgang 110
6 Evalueren 113
7 Doelen stellen voor een taalcursus bij een bedrijf 116

4 Vakdidactiek 123

1 Authentieke teksten 124
2 Aandacht voor uitspraak 128
3 Leesstrategieën aanleren 132
4 Hardop lezen 136
5 Woordenschat uitbreiden 140
6 Productieve woordenschat 144
7 Taalregels in de NT2-les 149
8 Meer grammatica 153
9 Meer schrijven in de les 156
10 Te lange schrijfproducten 159
11 Feedback op schrijven 163
12 Feedback op spreken 167

5 Reflectie en ontwikkeling 171

1 Verschillende stijlen van lesgeven 172
2 Veel op je bordje 175
3 Klassenassistent of taalcoach 180
4 Reflecteren 183
5 Je eigen ontwikkeling 187
6 Bijscholen 190

Selectie uit de literatuurtips 195

Register 199

Inleiding

In ons woord vooraf schreven we het al: in dit boek staan vragen en adviezen centraal die zich op het snijvlak van theorie en praktijk bevinden. In deze inleiding zetten we uiteen wie we bij de beantwoording van de vragen voor ogen hadden, wat en wie de bron van onze vragen en adviezen waren en hoe het boek is opgebouwd.

Doelgroep

Bij het schrijven van *Praktisch didactisch* hebben we een beginnend NT2-docent in ons achterhoofd gehouden. Die loopt vaak tegen praktische vragen aan waarover hij in een docentenopleiding al wel de theorie heeft geleerd. We hopen de beginnende docent dan ook met dit boek iets in handen te geven waarmee hij verder kan. Maar ook voor gevorderde docenten is dit boek interessant. Om een voorbeeld te noemen: door de veranderende cursistenpopulatie doen zich situaties voor waarmee ook de al meer ervaren docent niet eerder in aanraking is geweest, bijvoorbeeld groepen met alleen Arabischsprekenden die ook in de les moeite hebben om hun moedertaal los te laten. Of dat erg is en hoe je met zo'n situatie kunt omgaan, komt uiteraard in dit boek aan bod.

Bron van inspiratie

De bron van de 45 vragen in dit boek was zoals gezegd vragen die we tijdens of na docententrainingen kregen, maar uiteraard ook onze eigen NT2-lespraktijk, waarin we tegen allerlei kwesties aanlopen of aangelopen zijn.
Voor de beantwoording van de vragen waren onze eigen kennis en ervaring waardevol. Bij elke vraag hebben we samen gebrainstormd. Steeds bespraken we wat we in het geval van de desbetreffende vragen zouden doen. Ook bedachten we naar welke literatuur we zouden kunnen verwijzen als de lezer meer zou willen weten. Daarbij hebben we ervoor gekozen om de theorie die in bestaande literatuur na te lezen is niet in ons boek op te nemen.

ONLINE LITERATUURTIPS
www.coutinho.nl/praktischdidactisch

Wel verwijzen we aan het eind van elke vraag naar de website bij dit boek, waar we steeds enkele literatuurtips geven. Bij elke tip hebben we vermeld waarom

we die literatuur relevant vinden. Achter in het boek staat een selectie uit de literatuurtips.

Opbouw van het boek

We hebben de vragen verdeeld over vijf hoofdstukken. In hoofdstuk 1 gaan we in op vragen die van algemeen didactische aard zijn, zoals wat je doet als je lestijd tekort komt, hoe je met laagopgeleiden kunt reflecteren of hoe je een leergang kiest. Hoofdstuk 2 behandelt vragen die te maken hebben met het pedagogisch handelen. Hierbij kun je denken aan het bevorderen van de motivatie van je cursisten, hoe je omgaat met laatkomers of het gebruik van de eigen taal in de les. Hoofdstuk 3 zoomt in op allerlei vragen die te maken hebben met de intake en het monitoren van de cursisten. Ook flexibele instroom en een cursus opzetten vallen hieronder. In hoofdstuk 4 komen vragen op vakdidactisch gebied aan bod, dus vragen die specifiek met het vak van NT2-docent te maken hebben. Je kunt hierbij denken aan onderwerpen als aandacht voor uitspraak, het uitbreiden van de woordenschat of feedback geven. In hoofdstuk 5 tot slot staat de NT2-docent centraal en gaat het om zaken als hoe je op je eigen presteren kunt reflecteren, hoe je je kunt bijscholen en hoe je een klassenassistent of taalcoach efficiënt kunt inzetten.

Bij elke vraag staat een icoon dat aangeeft bij welke competentie of competenties van het *Competentieprofiel Docent Nederlands als Tweede Taal* de vraag past. Het competentieprofiel is in 2005 opgesteld door de Beroepsvereniging van docenten Nederlands als Tweede Taal (BVNT2) en beslaat vijf vakinhoudelijke competenties (A1 tot en met A5) en vijf algemene docentcompetenties (B1 tot en met B5). Ook zijn er nog specialistische competenties (de C-competenties), maar die vallen buiten dit boek. De competenties waar we naar verwijzen zijn:

- **A2** Taalbeschouwer
- **A3** Vaststeller van de beginsituatie
- **A4** Begeleider van het leerproces
- **A5** Evaluator
- **B1** Pedagogische competentie
- **B2** Organisatorische competentie
- **B3** Competent in het samenwerken met collega's

B4 Competent in reflectie en ontwikkeling

B5 Competent in het samenwerken met de omgeving

In het overzicht *Vragen zoeken op competenties* na deze inleiding zie je in één oogopslag welke competenties bij welke vragen passen. Uitleg over de competenties en het profiel vind je in verschillende publicaties van de BVNT2. Voor een goed overzicht daarvan verwijzen we je naar de website van de BVNT2, www.bvnt2.org.

Onze adviezen

Goed om te weten is dat er meer adviezen bij de verschillende vragen te bedenken zijn. Onze insteek is dan ook nooit geweest om uitputtend en volledig te zijn, noch in de vragen en antwoorden, noch in de literatuurtips. Dat is ook niet mogelijk: er zijn altijd meer wegen die naar Rome leiden. Je vindt dus veel zinnen als 'wij lossen dit op door …' of 'ons advies hierbij is …'. We willen jou handvaten geven waarmee je op een andere manier tegen bepaalde vraagstukken kunt aankijken. Daarnaast geven we je wat adviezen en verwijzen we je naar relevante literatuur. We hopen dat je met de adviezen soms een andere insteek in je les kunt kiezen, dat je je gesteund voelt in je aanpak of geïnspireerd wordt om het roer op een bepaald onderdeel helemaal of een beetje om te gooien.

Tot slot

We zijn benieuwd naar je reactie en ook nu geldt: neem voor vragen contact met ons op via **info@olijhoek-valk.nl**

Veel lees- en lesplezier gewenst!

Vragen zoeken op competenties

	A2	A3	A4	A5	B1	B2	B3	B4	B5
Hoofdstuk 1 Didactiek in het algemeen									
1 Een leergang kiezen			✖				✖	✖	
2 De eerste les		✖	✖						
3 Goede instructies geven			✖						
4 Flitsende lessen			✖						
5 Liedjes en raps			✖		✖				
6 Een les met maar één vaardigheid			✖						
7 Cultuur in de les	✖		✖		✖				
8 Haantje-de-voorste			✖		✖				
9 Differentiëren in homogene groepen			✖			✖			
10 Nabespreken van oefeningen	✖		✖						
11 Buitenschoolse opdrachten			✖		✖				
12 Reflecteren met laagopgeleiden				✖	✖				
13 Te weinig lestijd			✖			✖			
Hoofdstuk 2 Pedagogiek in het algemeen									
1 De motivatie van cursisten bevorderen			✖		✖				
2 Zelfstandigheid van cursisten bevorderen			✖		✖				
3 Opdracht klaar? Doe iets anders!			✖						
4 Talen in de les			✖		✖				
5 Mijn cursisten willen niet samenwerken			✖		✖	✖			
6 Cursisten komen te laat in de les			✖		✖				
7 Cursisten maken geen huiswerk					✖				
Hoofdstuk 3 Van intake tot toetsing									
1 Basisgegevens van een cursist		✖							
2 Trajectdoelen			✖			✖			
3 Flexibele instroom		✖							
4 Voortgang bewaken			✖			✖			
5 Inzicht in traject en voortgang			✖	✖					
6 Evalueren				✖					
7 Doelen stellen voor een taalcursus bij een bedrijf		✖	✖						✖

	A2	A3	A4	A5	B1	B2	B3	B4	B5
Hoofdstuk 4 Vakdidactiek									
1 Authentieke teksten	✖		✖						
2 Aandacht voor uitspraak	✖								
3 Leesstrategieën aanleren			✖						
4 Hardop lezen			✖						
5 Woordenschat uitbreiden	✖		✖						
6 Productieve woordenschat	✖		✖						
7 Taalregels in de NT2-les	✖		✖						
8 Meer grammatica	✖		✖						
9 Meer schrijven in de les			✖						
10 Te lange schrijfproducten	✖				✖				
11 Feedback op schrijven	✖				✖				
12 Feedback op spreken	✖				✖				
Hoofdstuk 5 Reflectie en ontwikkeling									
1 Verschillende stijlen van lesgeven							✖	✖	
2 Veel op je bordje						✖	✖	✖	
3 Klassenassistent of taalcoach									✖
4 Reflecteren								✖	
5 Je eigen ontwikkeling								✖	
6 Bijscholen							✖	✖	

1 Didactiek in het algemeen

Hoofdstuk 1 gaat in op algemene didactische vragen die voor veel docenten, ook buiten NT2, herkenbaar zijn. Natuurlijk hebben de onderwerpen in dit hoofdstuk wel een echt NT2-karakter gekregen: hoe kies je een goede leergang, wat kun je doen bij een eerste les aan een nieuwe groep, hoe ga je om met cursisten die niet op hun beurt wachten maar hun antwoord door de klas roepen?

1 Een leergang kiezen
2 De eerste les
3 Goede instructies geven
4 Flitsende lessen
5 Liedjes en raps
6 Een les met maar één vaardigheid
7 Cultuur in de les
8 Haantje-de-voorste
9 Differentiëren in homogene groepen
10 Nabespreken van oefeningen
11 Buitenschoolse opdrachten
12 Reflecteren met laagopgeleiden
13 Te weinig lestijd

1 Een leergang kiezen

Hoe kies ik een leergang?

‘Ik krijg een nieuwe groep en mag zelf een leergang uitkiezen. Ik vind dat lastig, want er zijn zo veel materialen op de markt. Daarom: hoe doen jullie dat? Hoe kiezen jullie de juiste leergang voor je cursisten?’

Achtergrond

Er bestaan ontzettend veel materialen voor NT2-leerders. Zo is er voor elke doelgroep wel een leergang te vinden: voor analfabeten, laag-, midden- of hoogopgeleiden of voor specifieke doelgroepen als Duitsers of expats. Ook kun je aanvullend materiaal vinden voor een bepaalde vaardigheid, bijvoorbeeld om beter te leren schrijven of spreken, om met grammatica te oefenen of om je uitspraak te verbeteren. Of denk aan materiaal om je cursisten voor te bereiden op een examen of materiaal voor ‘taal op de werkvloer’. Kortom: keus genoeg, maar hoe maak je je keuze?

A4 B3 B4

ONS ADVIES VOOR JE LESPRAKTIJK

Als wij voor een groep (of voor een privécursist) materiaal moeten kiezen, gaan wij als volgt te werk.

1 Voorwerk

Doelgroep

We zoeken eerst zo veel mogelijk uit over de groep. Zijn de mensen gealfabetiseerd of niet? Zijn ze laag-, midden- of hoogopgeleid? Hoelang zijn ze al in Nederland? Hebben ze al eerder een cursus Nederlands gevolgd? Beheersen ze het Nederlands al (een beetje)? Waar komen ze vandaan en welke talen spreken ze?

Doel en inhoud

Naast de doelgroep is ook het doel van de cursus heel belangrijk. Gaat het om taalverhoging (naar een volgend taalniveau) of gaat het om een examentraining? Hiermee hangt immers de inhoud van het materiaal samen. Moeten we bijvoorbeeld materiaal kiezen waarin alle vaardigheden aan bod komen? Of moet het materiaal zich op één vaardigheid richten, bijvoorbeeld schrijven? Of moet het materiaal zijn om de cursisten voor te bereiden op een examen?
We bekijken ook wat we eerder hebben gebruikt voor soortgelijke groepen en bedenken of dit materiaal voor deze groep geschikt zou kunnen zijn.

Tijdsduur en studiebelasting

In alle gevallen is het belangrijk te weten hoelang de taalcursus zal duren en hoeveel zelfstudie je van de cursisten mag verwachten. Het kan zijn dat tijdsduur en zelfstudie worden voorgeschreven door de taalaanbieder en dat je dus alleen vrij bent in materiaalkeuze. Overigens vind je in de meeste handleidingen bij de leergangen wel wat informatie over de studiebelasting.

Aanvullende eisen

Welke andere onderdelen, naast de vaardigheden, moeten aan bod komen? Denk aan uitspraak, woordenschat, grammatica en leren leren.

We stellen onszelf de volgende vragen over het materiaal.

- Aanvullingen op het materiaal: Zijn er studiewijzers, woordenlijsten, antwoordbladen en/of transcripten van luisterteksten nodig?
  Zijn er toetsen in het materiaal opgenomen?
  Is er een handleiding bij de leergang (ja, wij lezen die!)? En is het een beknopte handleiding of is het een ‘boekwerk’ dat je eerst moet doorspitten

(of waarvoor je een training moet volgen) alvorens je met de leergang kunt werken? Staan er ook transcripten in of uitspraakoefeningen zodat je die 'even snel' kunt herhalen met je cursisten?

- Sturing: Hoeveel sturing hebben de cursisten nodig naast de in het materiaal aanwezige instructies?
- Zelfstandig werken: Zijn er voldoende oefeningen die de cursist zelfstandig kan maken?
  Is de instructie bij de oefeningen duidelijk voor de cursisten?
- Na dit deel van de leergang: Is er eventueel een vervolgdeel (naar een volgend taalniveau)?
- Kosten: Wat zijn de kosten voor zowel cursist als docent? Is er een licentie nodig? En zijn alle overige materialen downloadbaar of beschikbaar (bijvoorbeeld de video's)?

Randvoorwaarden

Als we voor een taalaanbieder werken, kijken we ook naar de randvoorwaarden: zijn er bijvoorbeeld computers voor de cursisten? Als die er namelijk niet zijn en je wilt iets gebruiken dat zowel uit een boek als een online programma bestaat, dan zullen cursisten thuis over de juiste faciliteiten moeten beschikken. Ook praten we met de taalaanbieder over onze keuze: mogen we het gekozen materiaal gebruiken? Stel dat je antwoordbladen moet kopiëren voor de cursisten, mag dat dan?

2 Raadpleeg *Les* 197

Als je je eisen en wensen helder hebt, kun je het volgende doen. Oriënteer jezelf op de leergangen en materialen die er zijn. Een goede start hiervoor is vaktijdschrift *Les*, nummer 197 van april 2016. Dat nummer is geheel gewijd aan bijna alle tot op dat moment beschikbare materialen voor NT2, waarbij voor elk product een beknopte omschrijving is opgenomen. Als je iets gevonden hebt waarvan je denkt dat het het juiste materiaal zou kunnen zijn, vraag dan bij de uitgever een beoordelingsexemplaar aan; vaak kan dat tegen gereduceerd tarief.

3 Raadpleeg collega's

Praat met collega's en vertel hun waar je naar op zoek bent. Wat zouden zij jou adviseren? Hebben zij ervaring met het materiaal, hebben ze er ook zelf mee lesgegeven? Wat vinden zij sterke punten van het materiaal? Wat vinden ze minder goed?

Heb je geen collega's omdat je zelfstandig werkt? Plaats dan eens een berichtje op LinkedIn of op het forum van de beroepsverenging (www.bvnt2.org). Er zijn altijd mensen die je kunnen adviseren.

4 Bekijk en vergelijk leergangen

Misschien heb je de mogelijkheid om een aantal leergangen te bekijken, bijvoorbeeld op je werkplek of in de bibliotheek. Je kunt leergangen dan met elkaar vergelijken. Kijk bijvoorbeeld op de website bij het *Handboek Nederlands als tweede taal in het volwassenenonderwijs* (www.coutinho.nl/nt2handboek) voor een handig hulpmiddel daarbij: 'Analyseschema's voor leergangen en toetsen'. Op basis van dit schema kun je zelf leergangen beoordelen en bekijken of ze aan je wensen voldoen. Je let dan niet alleen op bovengenoemde punten, maar bijvoorbeeld ook op de leerstof, de onderliggende visie van de auteurs, hoe de leerstof geselecteerd en geordend is, of het taalaanbod interessant is, hoe de grammatica wordt aangeboden en geoefend, of je met het materiaal kunt differentiëren en wat er aan extra materiaal is (bijvoorbeeld een docentenhandleiding en toetsen). Op dezelfde manier kun je toetsen beoordelen – uiteraard met andere criteria.

5 Abonneer je op nieuwsbrieven

Er zijn verschillende uitgeverijen die zich op NT2 richten en nieuwsbrieven versturen. Zorg dat je geabonneerd bent op deze nieuwsbrieven. Zo blijf je op de hoogte van nieuwe materialen die op de markt komen en van presentaties die worden gegeven ter promotie van de verschijning.

Noteer gaandeweg het werken met het gekozen materiaal wat je de plus- en minpunten ervan vindt. Als je dan een volgende keer weer een keuze moet maken, weet je wat jij belangrijk vindt en waar je dus rekening mee kunt houden. Op jouw beurt kun je dan natuurlijk ook anderen adviseren.

LITERATUURTIPS

Ga naar **www.coutinho.nl/praktischdidactisch** voor de literatuurtips bij deze vraag.

2 De eerste les

Wat moet ik doen in de eerste les van een cursus?

‘Volgende week geef ik een eerste les aan een nieuwe groep. Ze spreken nog helemaal geen Nederlands. Ik denk dat een eerste les heel belangrijk is om te laten zien hoe we gaan werken en wat we gaan doen. Welke elementen moeten er in een eerste les zitten?’

Achtergrond

Een eerste les aan een nieuwe groep geven vinden wij altijd ‘spannend’. We zijn benieuwd naar wie er in de groep zitten, waar de cursisten vandaan komen, wat hun achtergrond is, of het een leuke groep zal worden. Elke keer opnieuw is het weer afwachten! Maar niet alleen afwachten, want of het een groep wordt is (tot op zekere hoogte) te beïnvloeden. Dat begint al bij de aftrap: de eerste les moet wat ons betreft staan als een huis. Iedereen moet zich gezien, gehoord en vooral ook welkom voelen. We willen dat de cursisten naar huis gaan met het idee dat ze veel van ons kunnen leren en dat Nederlands leren niet alleen moeilijk maar ook leuk is. We bereiden ons daarom goed voor zodat we ons in de eerste les, maar uiteraard ook daarna, volledig kunnen storten op de inhoud van de les en alle aandacht voor onze cursisten kunnen hebben.

A3 A4

ONS ADVIES VOOR JE LESPRAKTIJK

We geven een vijftal onderwerpen om de eerste les op een goede manier voor te bereiden en te geven.

1 Bedenk alvast een aantal regels voor in de klas

Wat moeten cursisten doen als ze niet kunnen komen? Moeten ze melden dat hun mobieltje aan staat? Geef je huiswerk? Wat doen cursisten als ze te laat komen? Allemaal praktische punten waar je een antwoord op moet hebben als je wilt dat de lessen ordelijk verlopen. Als je voor een taalaanbieder werkt, zijn deze regels vaak al aanwezig. Wij redden het meestal niet om in de eerste les al deze regels uit te leggen. Wel geven we ze mee op papier of zeggen we waar de regels te vinden zijn. In een tweede of derde les kun je ze dan alsnog behandelen. Soms gebruik je daar zelf een steuntaal voor, soms laat je cursisten voor elkaar vertalen en soms is dit het betere handen-en-voetenwerk. Ook komen we vaak nog een paar keer terug op de regels, omdat ze toch nog niet helemaal duidelijk zijn of omdat ze zijn weggezakt.

2 Spullen op orde

In de eerste les komen zo veel dingen aan bod dat het fijn is als je zelf heel goed georganiseerd bent. Zorg dus voor voldoende kopieën van dingen die je wilt uitdelen en neem wat extra setjes van het materiaal mee. Het kan namelijk voorkomen dat er een cursist komt die niet op je lijst staat.
Bedenk ook alvast een activiteit die je achter de hand kunt houden voor het geval je les sneller gaat dan gepland. In de eerste les zijn de cursisten over het algemeen afwachtend en hangen ze aan jou. Het is vervelend als je weg moet voor een kopie of voor extra materiaal.
Wees op tijd om de eerste cursisten te verwelkomen en op hun gemak te stellen. Als een cursist komt die niet op je lijst staat, neem dan kort de tijd om te zien of hij wel in je les thuishoort. Hoort hij er niet bij, heeft hij bijvoorbeeld een brief met de naam van een andere groep, verwijs hem dan door naar de administratie van je taalaanbieder. Lukt dat allemaal niet of kom je er niet snel genoeg achter of hij in je groep thuishoort, laat de cursist dan toe tot de eerste les. De les moet op tijd beginnen en moet voor iedereen positief zijn. Weggestuurd worden bij je eerste Nederlandse les geeft de cursist niet het gevoel welkom te zijn. Later kun je altijd nog uitzoeken wat er bij die ene cursist is misgegaan.
Geef iedereen een hand bij binnenkomst. Niet elke cursist wil dat, maar hoe je daar op een goede manier mee kunt omgaan lees je in vraag 7 van hoofdstuk 1.

Zorg ook voor naambordjes en laat de cursist daar zijn naam op schrijven, of doe dat van tevoren zelf.

3 Start met iets actiefs

Het is belangrijk dat cursisten in de eerste les iets concreets leren waar ze buiten de les meteen hun voordeel mee kunnen doen. Elkaar groeten, je voorstellen, eventueel al je naam spellen bij snelle leerders zijn natuurlijk uitgelezen mogelijkheden om te laten zien hoe actief een NT2-les is. Begin daarom zonder boek en stel jezelf voor. Doe dat een aantal keren voor de groep en stel jezelf daarna aan elke cursist voor. Je geeft hem weer een hand, groet hem en zegt hoe je heet. Daarna nodig je met een gebaar de cursist uit om antwoord te geven met dezelfde zinnetjes die jij ook gebruikt hebt. Dit is een mooie kapstok om een luistertekst uit het boek, een taalrap of een spreekoefening te gaan behandelen. Afhankelijk van de groep kun je dit de eerste les al uitbreiden door het alfabet aan te bieden, het voorstellen van een ander te oefenen of de woorden en zinnen te schrijven. Herhaal de belangrijkste zinnen nog even aan het einde van de les, waardoor iedereen met nieuwe zinnen naar buiten gaat.
Een doel dat we onszelf stellen is om de namen van de cursisten aan het einde van de les te weten en gezegd te hebben. Het is ook fijn als de cursisten al een paar namen weten. Je kunt hier kennismakingsspelletjes voor gebruiken, zoals die bijvoorbeeld in *Taalprikkels* beschreven zijn. Stop overigens niet te veel verschillende werkvormen in de eerste les: dat kan te spannend zijn en dan streef je je doel voorbij.

4 Werk uit de leergang

In de meeste cursussen werk je met een leergang die de cursisten al aangeschaft hebben of van de taalaanbieder ontvangen hebben. Veel cursisten vinden het fijn om in de eerste les al te werken uit het boek. Dat geeft hun houvast en laat zien dat het een echte, serieuze cursus is. Naast iets praktisch als de zinnen voor buiten de les is het dus even prettig om een start te maken met de leergang. Behandel de eerste luistertekst, laat zien waar de woordenlijst staat en waar cursisten hun antwoorden moeten opschrijven. De instructietaal die je gebruikt moet heel simpel zijn. Open je boek op pagina 12, schrijf de zin, lees de tekst – dat zijn de zinnen die de cursisten meteen al moeten horen en moeten nadoen.
Je kunt dit soort woorden en zinnen door middel van Total Physical Response (TPR) aanbieden: je zegt iets en doet de handeling, je laat de cursisten het nadoen, je stelt vragen waarop ze (non-)verbaal moeten reageren en zo mogelijk

oefenen ze ook onderling. Doe alles voor en laat zien waar je bent in je boek. Sommige cursisten raken van die instructietaal in het Nederlands in paniek. Gebruik daarom in de eerste lessen zo mogelijk ook een steuntaal. Zeg de instructie eerst in het Nederlands (een of twee keer in een langzaam tempo) en herhaal haar in een steuntaal of laat haar vertalen.

5 Trajectdoelen

Zinnen voor de korte termijn vormen een goed onderdeel voor je eerste les, maar je moet ook schetsen waar je in de cursus naartoe werkt. Dan krijgen de cursisten inzicht in het traject en de doelen. In een eerste les kan dat nog maar heel basaal en maak je vaak gebruik van een steuntaal. Wij vertellen altijd dat de cursisten veel gaan praten, hoeveel woorden ze ongeveer gaan leren (heel globaal), over welke onderwerpen ze kunnen praten (wijzend op onze kleding, op de stoel en de tafel, we laten een plaatje van de trein en de bus zien, we maken een gebaar voor eten en drinken, enzovoort), dat ze ook op de computer oefeningen doen. Als cursisten hoger opgeleid zijn laten we die onderwerpen ook in het boek opzoeken, bijvoorbeeld bij de inhoudsopgave. Bij lageropgeleiden zorgt geblader in het boek vaak alleen maar voor verwarring, daarom laten we het daar liever zelf zien. Ook het rooster is belangrijk om te bespreken. Benoem de tijden, de lokalen, de pauzemomenten en de naam van de docenten. Bereid dit stukje van je les goed voor. Hoe makkelijker jij het kunt overbrengen, des te meer aandacht je hebt om naar de cursisten te kijken om te zien of de informatie landt.

Na de les kunnen cursisten blij zijn, maar ze kunnen ook ongerust of bozig zijn. Misschien hebben ze je niet goed begrepen, vonden ze het zwaar of duurde de les te lang. Dat hoort er allemaal bij. Luister naar de cursisten en stel ze op hun gemak. Waarschijnlijk gaat het de tweede les al beter.

LITERATUURTIPS

Ga naar **www.coutinho.nl/praktischdidactisch** voor de literatuurtips bij deze vraag.